

Η ΔΑΣΚΑΛΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΑΞΙΔΕΥΣΑ κάποτε, — μᾶς ἔλεγε ὁ Μῆτρος, — μετὴν δασκάλα ἐνοῦ χωριοῦ. Ὁ δρόμος μας ἦτον μακρινός, κ' εἴχαμε συντροφιά τὸν ἀγωγάτη μας, δυὸ μησόκοπους πεζοὺς κ' ἓνα νιοστεφανωμένο ἀντρώγενο. Ἡ δασκάλα τότε πρωτοπήγαινε στὸ χωριό, ὕστερ' ἀπὸ τέσσερα πέντε χρόνια ποῦ μαθήτευε στὰ σχολεῖα τοῦ Κεστοράτη. Ἦτον ὡς δεκάξη δεκαεφτὰ χρονῶν κόρη, ντροπαλή, λιγομίλητη, σεμνή, ροδοκόκκινη στὸ πρόσωπο καὶ χαριτωμένη, γιομάτη χυμὸν καὶ νιότη, μετὰ δυὸ καστανὰ γλυκὰ μάτια, μετὰ καλοκαμωμένο κορμί, μεστὸς κόρφους καὶ θρεμμένα κνήμια καθὼς ἐδείχνονταν ταῦτα ὡς ἀπάνου ξέσκεπα, ὅταν εὐρίσκονταν καθάλα καὶ τὸ φουστάνι της δὲν ἐβολοῦσε νὰ πέφτῃ κάτω καὶ κάτω. Καὶ μοναχὴ της νὰ ταξίδευε μετὰ τὸν ἀγωγάτη, δὲν ἐκινύνευε ποτέ. Μὰ γιὰ κάθε κακὸ ἓνας δικὸς της τὴν εἶχε παραδώσει ἔς τὴν προστασία καὶ ἔς τὴν εὐθύνη τοῦ νιοῦ τ' ἀντρώγου.

Τὸ βράδυ κονέψαμε εἰς ἓνα μοναστήρι παλιὸ καὶ μεγάλο, κατάστρατα, ἔς τὴν ἐρημίαν. Ὅσο νὰ φτάσομε ἐδῶ, ὅλο τὸν κάμπο, ποῦ διαθήκαμε, τὸν ἐσήκωσα μετὰ τὰ σωστὰ εἰς τὸ πόδι ἐγὼ μετὰ τὰ τραγούδια καὶ μετὰ τὰ εὐθυμα λόγια μου. Ἄλλ' οὔτε λόγο, οὔτε κἄν χαμόγελο ἓνα δὲ μπόρεσα νὰ τῆς κλέψω τῆς σκληρῆς. Τὸ μοναστήρι εἶνε χτισμένο μέσα εἰς τὸ λόγγο. Ἔχει ψηλοὺς τοίχους περίγυρα κι' ἀπὸ μέσα τὰ κελλία ἀραδιασμένα μετὰ τὲς κρεβάτες τους, τὴν πλακοστρωμένη αὐλὴ μετὰ τὰ δέντρα της καὶ τὸ ἐκκλησάκι, μικρούτσικο καὶ παλιὸ, ἀπὸ τὰ χίλια ἑκατόν, ὅπως γράφει στὸν νάρθηκά του, σκοτεινὸ, ἥσυχο, ὅλο εὐλάβεια καὶ θρησκευτικὴ ἀνατριχίλα. Ἐφάγαμε εἰς ἓνα τραπέζι κοινὸ, διπλοπόδι καταγῆς στρωμένοι, ὅτ' ἔφερνε καθένας μαζὴ του κι' ὅτι μᾶς ψευτοετοίμασεν ὁ φιλόξενος καλόγερος τοῦ μοναστηριοῦ. Πολλὰ λόγια γιὰ ἀπόδειπνα δὲν ἀλλάξαμε, γιὰτι' κι' ἀποσταμέν' εἴμασταν καὶ τὴν αὐγὴν

ἔπρεπε νὰ ξυπνήσουμε γλήγορα γιὰ νὰ φύγουμε δίχως ἥλιο. Κ' ἐπλαγιάσαμε.

Ἐπλαγιάσαμε ἐστὴν αὐλὴ τοῦ μοναστηριοῦ ἀραδαριά. Ἦτον καλοκαῖρι, θερινὸς μῆνας, ποῦ 'νε μιὰ χαρὰ νὰ κοιμᾶται κινένας ὄξω. Ἀλλὰ ποῦ νὰ θρῶ ὕπνον ἐγώ. "Οχι γιὰτ' εἶχα κοντά μου προσάναμμα. Ὁ Θεὸς μάρτυράς μου. Ἡ δασκάλα κοιμῶνταν πολὺ μακριά, ἐστὴν ἄκρη ἄκρη, πίσω ἀπὸ τὸ νιὸ τ' ἀντρόγυνο. Ἀλλὰ γιὰτ' ὅταν ἔτσι τυχαίνει νὰ ξενυχτίζω ἐστὴν ἐξοχή, ἢ ὄψη, ἢ θεὰ τῆς ξυπνάει κάποιο αἶσθημα κρυφὸ κι' ἄγνωρο μέσα μου, ποῦ δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸ λαρώσω. Κι' ἀγρύπναγα ξαπλωμένος ἀποκάτου ἀπὸ τὸ σκέπασμά μου, κυττάζοντας ἐστὸν ξάστερον οὐρανὸ τὸ φεγγάρι, ὅπ' ἀρμένιζε ἀγάλια ἀγάλια ἐκεῖ ἀπάνου καὶ περίχυνε μὲ τὸ λαμπρὸ φῶς του ὅλη τὴν πλάση κάτου. Οἱ ἴσκιαι τῶν δέντρων τῆς αὐλῆς ἔπεφταν σὰν φαντάσματα γύρω μου κι' ἀπάνου ἐστὲς σκεπὲς τῶν κελλιῶν. Ἀεράκι δὲν ἐφύσασε ὀλότελα. Φύλλο δὲν ἐκουῶνταν. Νεκρίλα διάπλατη, σιωπὴ βαθύτατη ἐβασίλευεν. Οὔτελαλίτσα νυχτοπουλιοῦ, οὔτε ἠχὸς φλογέρας. Οὐδὲ βάθυσμα σκύλου, οὐδ' ἀγωγιάτη σαλαγῆ, οὐδὲ κυπρὶ ζώου δὲν ἀγροικᾶτο. Ὁ λογισμὸς μου ἐπέταν ἐλεύθερος, ἀνέμποδος καὶ γοργὸς εἰς τ' ἄπειρο τ' ἀφήλου κ' ἐδρσολογιέταν μέσα στὰ μυστικὰ κάλλη τῆς σεληνοφώτιστης νύχτας. Κάποτε κάποτε μοῦρχετο καὶ νὰ σηκωθῶ, νὰ πεταχτῶ ὄξω ἀπὸ τὸ μοναστήρι καὶ νὰ χωθῶ μέσα ἐστὰ ὄρμάνια του, νὰ μονιάσω σὰν τὸ θεριό. Μοῦ ἐφαινότου πῶς ἔτσι μονάχα θὰ νὰ ἔρσεκα λαρωμό, πῶς ἔτσι θὰ νὰ γλυκοκοιμιώμουν. Κι' ὅσο νὰ σκάση τῆς χαραγῆς τ' ἄστρι ἐστὸ καταρράχι τοῦ βουνοῦ, κ' ἐγὼ δὲ θυμᾶμαι πλιὰ πόσα γλυκομιλήματα κρυφὰ ν' ἄλλαξα μὲ τὴν δροσερὴ καὶ μοσχοβολισμένην ἐκείνη νύχτα, σὰν ἐβασίλειψε καὶ τὸ φεγγάρι στερνὰ καὶ μᾶς ἄφηκε ἐστὰ σκοτεινὰ ἔτσι ὀλομόναχους.

Μὲ τὰ πρῶτα γλυκοχαράματα ξύπνησε ὁ γνοιαστικὸς ἀγωγιάτης, πρὶν νὰ φωνάξουν ἀκόμα τὰ ὄρνιθια, καὶ κρένοντάς μας ἐπῆγε ἐστὰ ζᾶ του. Πρῶτος πετάχτηκα ὀρθὸς ἐγὼ κ' ἐβγήκα ἐστὴν ὀξώπορτα. Τὸν κοιμάμενον κάμπο χαμηλὰ ἐσκέπαζε σὰν ἀπέραντο πουπουλένιο πᾶπλωμα ἢ νυχτερινὴ καταχνιά, πυκνὴ καὶ γαλάζια. Τὸν ἀνασασμὸ του τὸν ἤσυχο κι' ἀπαλὸ σὰν ἐργατάρη, σὰ ζευγὰ, μοσχοβολισμένον ἀπὸ τὲς εὐωδιὰς τὸν ἀνθῶν του, τὸν ἔφερεν τὸν ἀνήφορο ἢ χασκωτὴ καὶ δασιὰ λαγκαδιὰ ποῦ ἀνέβαινε ὀλόϊση κατὰ τὸ κορφοβοῦνι. Μ' ἐχτύπησεν τοῦ μοσχοβολισμοῦ του ἢ πλημμύρα τρικυμιστὰ κι' ἄξαφνα κι' ἀνάσαναν βιαστικὰ καὶ πνιχτὰ τὰ πνευμόνια μου, ὡσὰν νὰ βουτοῦσα μέσα εἰς

μοσχοβολισμένο νερό άπατης λιμνης. "Ε, και να κάτεχα τὸ γλυκὸ τῷ νεиро ποῦ νανοῦριζε τὴν ὥρα ἐκεῖνη τὸν κοιμάμενον κάμπο !

Ἄκολούθησα τὸν ἀγωγιάτη μὲ τὰ πράγματα του στὴν κοντινὴ βρύση ποῦ πῆγε νὰ τὰ ποτήση. Τότες ξυπνοῦσαν καὶ τὰ πουλάκια ἔς τὰ δέντρα κι' ἄρχιζαν τοὺς κελαιδισμούς των. Τότες ἀκούστηκαν καὶ τὰ ὀρνίθια, ἀπὸ τὰ σκόρπια ὀλόγυρα καλύθια ἔστα λόγγα καὶ στα χωράφια ἀνάμεσα. Ἐχλιμίντησαν δυνατὰ καὶ δυὸ μουλάρια, σὰν νὰ χαιρέτιζαν κι' αὐτὰ τὰ καυμένα τὸ γλυκοξημέρωμα, ἐκεῖ ποῦ ὀροσίζαν τὰ διψασμένα ρουθούνια τους στὸ νερό. Ὁ ἀγωγιάτης τ' ἀράδιασεν ὕστερ' ἀπὸ κουτσάκι σὲ κουτσάκι σαμαριοῦ μὲ τὰ καπίστριά τους καὶ τᾶσυρε κατὰ τὸ μοναστήρι σουρίζοντας. Κ' ἐγὼ βρέχοντας ἔστη βρυσούλα τὸ πρόσωπό μου, συλλογιζόμενον πόσες κρυθρύστες τέτοιες, σὲ τέτοιαν παρόμοια μαγικὴν ὥρα, ἔχουνε ὀροσερέψει τὸ θερμοασμένο μου μέτωπο κ' ἔχουν ἀνοίξει τὰ βάρυπνα μάτια μου μὲ τὰ κρυσταλλόνερά τους.

"Ὅσο νὰ γυρίσω ἐγὼ στὸ μοναστήρι εἶχαν σηκωθῆ κ' εἶχαν φορτώσει κι' ὄλα οἱ ἄλλοι. Βγῆκα στερνός ἀπὸ τὴν χαμηλὴ σιδερόπορτα τοῦ ξωτοίχου, σέρνοντας ἀπὸ τὸ καπίστρι τὸ μουλάρι μου κι' ἀκολουθούμενος ἀπὸ ψηλὸν ἤμερο σκύλλαρο μὲ ὀκνὰ μάτια καὶ μαλλιὰ μακρύτατα παραδαλά. Ὁξὼ ἀπὸ τὸ περιαιλί, ποῦ κατηφοροῦσε χορταριασμένο τὸ σιάδι κατὰ τὴν λαγκαδιά, ξάνοιξα μὲς' ἐστὸ θαμπὸ φῶς τῆς αὐγούλας τὴν καμπάνα τοῦ μοναστηριοῦ, κρεμασμένην ἀπάνου σ' ἓνα χιλιόχρονο πουρνάρι. Ἐσίμωσα τὸ πουρνάρι, βαστῶντας τὸ καπίστρι τοῦ μολαριοῦ ἔστα χέρια μου, καὶ πιάνομαι ἀπὸ τὸ σχοινὶ τῆς καμπάνας, ποῦ τὸ κούναε δῶθε καὶ κεῖθε τὸ ἀπαλὸ φύσημα τ' αὐγερινοῦ ὀροσόπαγου. Μὲ τοὺς πρώτους τῆς χτύπους ὅμως προγγάει τὸ μουλάρι μου ξοφνιασμένο καὶ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ χέρια μου μὲ κίνδουνο νὰ μὲ παρασύρῃ κ' ἐμένα τὸν κατήφορο, ἂν δὲν τ' ἀπολυοῦσα. Τὸ μουλάρι τὸ ξανάπιακε ὁ ἀγωγιάτης, κ' ἐγὼ ξακολούθησα νὰ βαρᾶω τὴν καμπάνα δυνατὰ κι' ἀδιάκοπα. Δὲν ξημέρωνε, ὄχι, γιορτῆ, γιὰ νὰ καλέσω μ' αὐτὴν τοὺς γύρωθε χριστιανούς ἔστην ἐκκλησιά, κι' ὅσοι θὰ τὴν ἀκοῦσαν κείνην τὴν ὥρα, ποιὸς ξέρει τί θὰ νὰ βάλαν μὲ τὸν νοῦ τους, — ἀλλὰ μοῦ ἐρχότουνε ἔτσι καλὰ νὰ τὴν γροικᾶω νὰ σημαίνει, κ' οἱ ἤχοί της κ' οἱ ἀντίλαλοι τους νὰ σμίγουν μὲ τοὺς κελαιδισμούς τῶν πουλιῶν, μὲ τὸ μουρμουρι τοῦ λόγγου καὶ μὲ τὰ ξεφωνητὰ τῶν ὀρνιθιῶν, εἰς ἓναν ἀρμονικὸν ὕμνο τῆς Χρυσουγῆς ποῦ ἐπρόβαινε ἔστο βουνοῦ γλυκοθώρητη καὶ ντροπαλή, σὰν νυφούλα.

Οἱ ἄντρες δὲν ἐκαθαλίκεψαν. Ἐνας ἀπ' αὐτούς, ὁ νιόγαμπρος, εἶχε ἀγοράσει ἓνα πιστόλι, κι' ἀνεβαίνοντας ὄλοι μαζῆ ἀπάνου ἀπὸ τὸ δρόμο,

ἔστους ὄχτους, ἔρριχναν ἔτὰ πουρνάρια μ' αὐτό, δοκιμάζοντάς το πόσο ἔκοφτε. Ἐγὼ μοναχὰ ἀκολουθοῦσα τὲς γυναῖκες, — τὴ νιόνυφη καὶ τὴ δασκάλα, — κι' ὁ ἀγωγιάτης, ποῦ χάζευε κι' αὐτὸς μὲ τὸ πιστόλι ἀπὸ μακριὰ κ' ἔμνησκε πίσω πίσω. Ὁ δρόμος ἦτον ὀλίγο ἀνηφορικός ἐδῶ κ' ἔσχιζε τὸ πυκνὸ δάσος τοῦ μοναστηριοῦ. Κοδελώνονταν ὀλόγυρ' ἀπὸ ὄχτους, πῆδας ρεμματιῆς, ἀνέβαινε μικροὺς βράχους. Κ' ἐκεῖ ποῦ πηγαίναμε ἀγάλια ἀγάλια ἐμεῖς οἱ τρεῖς καθάλα, ἐμένα μούρθε πάλε ἢ ὄρεξη ἢ βραδυὴ γιὰ νὰ τραγουδήσω. Σᾶς ξομολογιέμαι. Ὅταν τυχαῖνω σὲ δρόμο, ἢ θὰ μοῦ κρατᾷ μέσα κάθε ἀναπνοή μου καὶ κάθε κρίση ὁ θαυμασμός τῆς φύσης ὀλόγυρα ἢ θ' ἀπολυέται ἀκράτητ' ἢ χαρὰ κι' ὁ ἐνθουσιασμός μου σὲ τραγοῦδια καὶ σὲ γελοῦμενα λόγια. Εἶχα πάρει, — θυμᾶμαι σὰν τώρα, — τὸ τραγοῦδι ποῦ λέει, πῶς ἓνα παλληκάρι γυρνῶντας νύχτ' ἀπὸ τὸν πόλεμο ποῦ πολεμοῦσε κι' ἀπὸ τὴ βίγλα ποῦ φύλαε, ἔπεσε νὰ βρῆ λίγον ὕπνο ἔστην ἀγκαλιὰ τῆς ἀγάπης του, κι' αὐτὴ μόλις ἐχάραξε ἢ ἀνατολή κι' ἄρχεψαν τοὺς κελαϊδισμούς ἢ πέρδικες καὶ τ' ἀηδόνια, τοῦ φώναξε νὰ τὸν ξυπνήσῃ, ν' ἀγκαλιάσῃ τὸ κυπαρισσέγιο τῆς τὸ κορμί καὶ νὰ φιλήσῃ τὸν ἀμάλαγο κόρφο τῆς καὶ τὸν παρθενικὸ λαιμό, ποῦτον ἄσπρος σὰν χιόνι καὶ ὀροσερός σὰν τὸ κρυόνερο πῶρχεται ἀπὸ τὰ κορφοβούνια.

Ἡ νιόνυφη, ζωηρὴ κι' ἀνοιχτόκαρδη γυναῖκα, δοκιμασμένη ἔτὰ τέτοια γλυκοξυπνίσματα τῆς αὐγῆς ἔτὸ νυφιάτικο στρῶμά τῆς, ἐδείχνονταν περιχάρη καὶ δὲν ἄφινε κλωθογύρισμα δρόμου ποῦ νὰ μὴ γυρνᾷ καὶ νὰ μοῦ ἐπιδοκιμάζῃ μὲ χαμόγελο τὴν ἐπιτυχία τοῦ καλοῦ τραγοῦδιου. Μὰ ἡ δασκάλα... μωρὲ τσιμουδιά, ἢ σκληρὴ. Ἄν δὲν εἶχε δοκιμάσῃ κι' αὐτὴ, σὰν τὴν νιόνυφη, τὴν γλυκάδα τῆς χαραυγῆς τοῦ τραγοῦδιου, τάχα δὲν τὴν ὠνειρεύονταν ὅμως;

Ἐάφνου, σὲ μιὰ λόξα τῆς ρεμματιᾶς, ἀπάνου ἔτὸ γύρισμα τοῦ τραγοῦδιου μου, ἀκούω ἓνα σφιχτὸ ξεφωνητὸ καὶ βλέπω τὴ δασκάλα νὰ κατακυλιζέται στὸν χαμηλὸ γκρεμὸ ἑνοῦ βράχου. Μὴ παντέχετε ὅτ' ἦτον αὐτοκτονία. Κάθε ἄλλο. Τὸ ζῶο, ποῦ καθαλίκευε, ἔκαμε νὰ πηδῆσῃ ἓνα κοντρί σὰν σκαλοπάτι φυτρωμένο μέσ' ἔτὸ δρόμο καὶ μὲ τὸ πῆδημά του ἢ κόρη ξέγνοιαστη ἀπάνω του τραντάχτηκε κ' ἔγειρε κατὰ τὴν λαγκαδιά. Κόβεται τότε ἢ ἴγγλα τοῦ σαμαριοῦ καὶ πέφτει τοῦτο μαζῆ μὲ τὴν καθάλα καὶ μὲ τὴν κόρη κάτω ἔτὸ βᾶθο. Ἐμπηξε κ' ἡ νιόνυφη τὲς φωνές. Ὁ ἀγωγιάτης ἦταν πολὺ πίσω ἀκόμα. Πηδάω εὐτὺς ἀπὸ τὸ ζῶο καὶ τρέχω πρὸς τὴ δασκάλα, ποῦ ξαπλωμένη ἀπάνου σὲ μιὰ πλάκα, μέσ' ἔτῃ σούδα ποῦχε πέσει, δὲν εἰμποροῦσε νὰ πάρῃ ἀνα-

σασμό. Τὴν πιάνω ἀπὸ τὴ μέση, τὴν ἀνασηκώνω ὀρθὴ ἔτὰ πόδια της, τὴν ἀκουμπῶ ἔνα κοτρῶνι, καὶ τῆς ραντίζω μὲ τὰ χέρια μου νερὸ στὸ ἄχνὸ πρόσωπό της. Κι' ὅσο νάρθῃ ὁ ἀγωγιάτης καὶ νὰ πάρουν κ' οἱ ἄλλοι εἴδηση, τὴν συνέφερα ἐγώ. Ἡ νιόνυφη δὲν εἰμποροῦσε νὰ πηδήσῃ κι' αὐτὴ ἀπὸ τὴν καθάλα της νὰ μοῦ δόσῃ βοθητικὸ χέρι, κ' ἔστεικε ἐκεῖ ὀρθὴ κ' ἐφώναζε. Ὡς καὶ τὰ μουλάρια τὰ καϋμένα σταμάτησαν μοναχά τους κ' εἶχαν κι' αὐτὰ γυρμένα κι' ὀλάνοιχτα τὰ μάτια τους κατὰ ἐμᾶς. Ἐκεῖνο ποῦ καθαλίκευε ἡ κόρη, γυμνὸ καὶ ξαφνισμένο, ἔτρε- μούλιαζε ὀλόρθο, τρομαγμένο ἀπὸ τὸ ξαφνικὸ καὶ βαρὺ πέσιμο τῆς κυρᾶς του. Ὁ πρῶτος μου λόγος, ἅμα τὴν συνέφερα, ἦτον νὰ τὴν ρω- τήσω ποῦ βάρεσε. Ἡ κόρη σήκωσε τὰ μεγάλα καστανὰ μάτια της, κυκλωμένα περιγύρα κατὰ τὲς κόχες μὲ μιὰ ἀλαφριά μελανὴ λουριδ' ἀπὸ τὴ λαχτάρα, καὶ νοτισμένα ἀπὸ δυὸ χοντρά μαργαριτάρια, δάκρυα ποῦ τότες ἄρχιζαν ν' ἀναβρῦζουν, μὲ κύτταξε τόσο συμπαθητικὰ ποῦ ποτὲ δὲ θὰ τὸ λησμονήσω στὴ ζωὴ μου, καὶ μοῦπε ἀνάλαφρα :

— Πουθενά, . . . σ' εὐχαριστῶ.

Κ' ἔκαμε νὰ σηκωθῇ, πιάνοντας μὲ τὸ δεξιὸ χέρι της τὴ μέση καὶ μὲ τ' ἄλλο ἀκουμπῶντας στὸ κοτρῶνι ποῦ ἐκάθονταν. Μὰ δὲν τὴν ἄφηκα, γιὰ νάρθῃ ἔτὰ ὑπατά της καλλιτέρα. Σὰν πλάκωσαν σὲ λίγο οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὸν ἀνήφορο μὲ τὸν ἀγωγιάτη, μοῦ τὴν ἄρπαξαν, — ἔτσι θὰ τὸ εἶπῶ, — ἀπὸ τὰ χέρια μου, μὲ τὴν ἀπαντοχὴ πῶς μ' ἀπαλλά- ζουν ἀπὸ βάρος, ποῦ ἐγὼ ἤμουν τόσο εὐχαριστημένος ἐνόσω μοναχὸς μου τῆς ἐπέσφερα τὴ βοήθεια μου. Εἶχα φοβηθῇ κ' ἐγὼ πολὺ. Εἶχα πῆ ἔτὴν ἀρχὴ πῶς δὲ θὰ τὴν εὔρισκα, ἐκεῖ ποῦ ἔτρεξα, ζωντανή, — τόσο βαριά καὶ τόσο ἄσχημα εἶχε πέσει ἡ καϋμένη, — κ' εἶχε πανιάσει τὸ πρόσωπό μου πλιότερο κι' ἀπὸ τὸ δικό της. Σὰν μ' ἀναμέρισαν ἐμένα, τραβήχτηκα σὲ μιὰ τούφα κ' ἔκατσα ν' ἀνασάνω. Αὐτὴ ἀγάλια ἀγάλια ἤρθε ἔτὰ συγκαλά της καὶ τὴν ἐσήκωσαν νὰ κινήσουμε γιὰτ' εἶχε περάσ' ἡ ὥρα, εἶχε ὀσσει ὁ ἥλιος. Πέρασε κοντά μου, μ' εἶδε πα- νιασμένον καὶ μὲ ρώτησε σιγαλινά :

— Ποῦ χτύπησες, ποῦ σὲ πονεῖ ;

Ἐτὴν ταραχὴ καὶ ἔτὴ λαχτάρα της ἐνόμισε πῶς εἶχα πέσει κ' ἐγώ. Καὶ μῶκαμε τὴν ἴδια ρώτηση ποῦ τῆς εἶχα κάμει ἐγώ, ὅταν τὴν πρω- τόφερα στὸν λογισμό της μοναχὸς μου.

Ἄσχημα ἔκαμα ποῦ εἶπα ὅτι μοῦ τὴν ἄρπαξαν πλεόν ἀπὸ τὰ χέρια μου οἱ ἄλλοι κι' ὅτι μ' ἀναμέρισαν ὀλότελα ἐμένα. Γιατὶ ὅταν ἤρθε ἡ ὥρα νὰ ξεκινήσουμε πάλι, κι' ὁ ἀγωγιάτης μὲ τοὺς δυὸ πεζοδρόμους

ἔμειναν νὰ ράψουν τὴν ἴγγλα τοῦ μουλариοῦ καὶ νὰ ξαναφτιάσουν τὴν καθάλα τῆς, ὁ νιόγαμπρος φρόντισε νὰ κατασυχάσῃ καὶ νὰ συνοδέψῃ τὴν ξαφνισμένη καλὴ του, κ' ἡ ὀδὸς ἢ κόρη, ἐκτὸς ποῦ θάμνησκε μόνη τῆς πίσω, μὰ στενοχωριότου κ' ὄλας νὰ ξαναἰθῆ ἔστο ζῶο ποῦ τὴν ἔρριξε.

Τοὺς κρυφοὺς συλλογισμοὺς τῆς κόρης ὁ νιὸς τοὺς νιῶθει. Χωρὶς νὰ καθαλικέψω, τραβῶντας ἀπὸ τὸ συρτάρι τὸ μουλάρι μου, τὴν ἐσίμωσα καὶ τὴν ρώτησα ἂν μπορεῖ νὰ ξανακαθαλικέψῃ τὸ δικότης. Σὰν νὰ τῷῆρα.

— Νὰ μῶδιναν ἄλλο καλλιτέρα θὰ νὰ ἦτον, μοῦ εἶπε χαμηλοκυτάζοντας.

— Πάρ' τὸ δικό μου, τῆς λέω.

— Καὶ σύ;

— Τὸ δικό σου.

— Καῦμέμε, θὰ σὲ ρίξῃ, μῶκαμε μὲ ἔκφρασην ἀνατριχίλας.

— Ἔγναι σου.

— Μὰ καὶ τὸ δικόσου εἶν' ἄγριο.

— Ποιὸς σοῦ τὸ εἶπε; Δὲν τὸ βλέπετε τί ἡμερα ποῦ περπαταεὶ;

— Ναί, μὰ ἐκεῖ ποῦ ξαφνίστηκε, μὲ τὴν καμπάνα... ἔστο μοναστήρι ... κάτου;

— Μὰ ἐκεῖ ξαφνίστηκε.

— Καῦμέμε,... τώρα σὲ συλλογίζομαι τί θὰ πάθαινες ἂν σ' ἔσπερνε μαζῆ του σ' ἐκεῖνον τὸν κατήφορο.

— Δὲ θὰ χτύπαγα, ἦταν χορτάρια.

Κ' ἐγέλασα. Ἐχαμογέλασε κ' αὐτὴ. Ἦτον τὸ πρῶτο χαμογέλιο ποῦ εἶδα νὰ γλυκοχαράζῃ στὰ χεῖλη τῆς. Φαντασθῆτε τὴ χαρὰ μου. Ἔτσι ἐμείναμε σύμφωνοι γιὰ τὰ μουλάρια μας καὶ τὴν παρακάλεσα νὰ περάσῃ νὰ καθαλικέψῃ. Τὴν βοήθησα ν' ἀνεβῆ. Ἐκεῖ ποῦ ἡ ζέρβια παλάμη μου ἔχεράκωνε τὴν ἀμασκάλη τῆς τὴν τρυφερὴ καὶ τὸ δεξιὸ χέρι μου ἐκράταε τὸ σκληρὸ κουτσάκι τοῦ σαμαριοῦ γιὰ νὰ μὴ γέρνη, τότες ἔννοιωσε αὐτὴ τὸ πρόσωπό τῆς νοτισμένο ἀκόμα κ' εἶδε βρεμμένα καὶ τὰ μπροστινὰ βροῦχά τῆς.

— Κύτταξε, μοῦ εἶπε, πῶς ἔγεινα ἀπὸ τὰ νερά ἐκεῖ πῶπεσα.

— Δὲν σ' ἔβρεξεν ἢ ρεμματιά, σ' ἐράντισα ἐγὼ μὲ τὰ χέρια μου γιὰ νὰ σὲ συνεφέρω.

Κοκκίνισε σὰν τὴν παπαρούνα τοῦ Ἀπρίλη ἔστο πρόσωπο, μοῦ χάρισε καὶ δευτέρη συμπαθητικιά ματιὰ ποῦ μοῦ ἀνατάραξε τὰ σωθικὰ ὄλα, ὅπως θολῶνει κάθε διαβάτης ἔστο πέρασμά του τὰ λαγαρὰ βάρη τοῦ

ποταμοῦ, καὶ μὲ τὸ σιγαλὸ τῆς «εὐχαριστῶ» τὴν ἄκουσα νὰ μουρμουρίσῃ καὶ τοῦτα :

— Ἀλλοίμονό μου πῶς κατάντησα.

Ἦταν σεμνότερα τὰ λόγια τῆς καὶ δὲν τῆς ἀντιλογήθηκα.

Ὅσο νὰ μᾶς προφτάκουν οἱ πισινοὶ μὲ τὸ μουλάρει, ἀνέβηκα κάμποσον δρόμο πεζὸς ἐγὼ ἔς τὸ πλάϊ τῆς. Εἶχε τραβήξει πολὺ μπροστὰ καὶ τὸ νιὸ τ' ἀντρέγγυνο. Ἐν τὸ διάστημ' αὐτὸ βρεθήκαμε οἱ δύο μας ὁλομόναχοι καὶ συμφιλιωμένοι μέσα ἔς τὸ λόγγο. Χίλια γλυκὰ λόγια μῶρχονταν ἔς τὸν νοῦ γιὰ νὰ τῆς ἴπῳ. Ἀλλ' ὅλα ἐπνίγονταν ξαφνικὰ μέσ' ἔς τὸ λάρυγγά μου, ποῦ τὸν ἐστένευε δὲν ξέρω κ' ἐγὼ ποια δύναμη ἀόρατη καὶ αὐστηρή. Ὅμως σὲ τέτοιες περιστάσεις γέγονται καλοφωνότερο στόμα τὰ καυμένα τὰ μάτια. Τότες μιλοῦν αὐτά. Ἐν τὸ διάστημα ἐκεῖνο, πόσα δὲν τῆς εἶπαν τῆς κόρης τούτης τὰ μάτια μου. Κι' ἀκοῦν τὰ μάτια τότε. Κι' αὐτῆς μιλοῦσαν κι' ἄκουγαν μοναχὰ τὰ μάτια. Ἐννοιωθα ἐγὼ ὅτι τὰ μάτια τῆς ἄκουγαν τὸ τί τῆς λέγουν τὰ δικά μου, ὅπως παρόμοια ἐννοιωθα τὸ τί μοῦ λέγαν τὰ δικά τῆς. Ὅμως τί μοῦλεγε καὶ τί τῆς ἔλεγα, δὲ σᾶς τὸ μολογῶ. Μπορεῖ νὰ τὸ φαντάζεστε.

Καβαλίκεψα κ' ἐγὼ. Κάποιος λέει πῶς ἐπλάγιασε σὲ κρεθβάτι κοριτσιοῦ καὶ δὲν τὸν ἄφηκαν νὰ κλείσῃ μᾶτι ὅλην τὴν νύκτα οἱ φύλλοι. Ἐμένα, καθισμένον ἔς τὴν καθάλα τῆς δασκάλας, δὲν μ' ἔφαγαν οὔτε φύλλοι οὔτε κορέοι. Δὲν ἔμεινα ὅμως κι' ἀνεβλαβος ὁλότελα. Ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ μὲ τὸ πέσιμό τῆς μοῦ κόπηκε ξαφνικὰ τὸ τρυφερὸ τραγοῦδι ἔς τὴ μέση, δὲν ξαναμοῦρθε εὐθυμία. Μιὰ σκυθρωπάδα μ' ἐθάρυνε, τρανὴ σὰν τὸν Πίνδο ποῦ θ' ἀνεβαίναμε ἔς ὀλίγο. Οὔτε τραγοῦδι πλιά ἀπὸ τότε, οὔτε γέλιο, οὔτε ζωηρὸ λόγο, οὔτε μιλιὰ. Τραγουδοῦσαν οἱ ἄλλοι οἱ ἄντρες, φώναζαν, γελοῦσαν, ἔρριχναν πιστολιές ἀπὸ καθάλα ἔς τὰ δέντρα ποῦ διαβαίναμε, χωράτευαν μὲ τοὺς διαβάτες ποῦ συναπαντούσαμε, ἔσκιαζαν μὲ ρεκασμούς τὰ γίδια ποῦ βρῖσκαμε νὰ βόσκουν κατὰ στρατα σκαρφαλωμένα ἔς τ' ἀγριοπρίναρα, ξάφνιζαν μὲ χουγιακτὰ τὸν πιστικὸ ποῦ ἔς τὸν ὄχτο παράμερα βαροῦσε τὴν τζαμάρα του. Ἐγὼ ἀναίσθητος, ξένος καὶ παντάξενος ἔς ὅλ' αὐτά. Τόσο, ποῦ μερικὲς φορὲς ἔς τὰ κοτρώνια ποῦ ἀνέβαινε τὸ μουλάρει μου κόντεψα μὲ τὰ τινάγματά μου νὰ τὴν πάθω σὰν τὴν δασκάλα καὶ νὰ κατακραυλισθῶ σὲ βαθύτερους λάκκους.

— Τῆρα μπροστὰ σου, μπρὲ παιδί μ', μοῦ φώναζε ὁ ἀγωγιάτης, τί θὰ πᾶς κ' ἐσὺ ἔς τὸ ῥέμμα κάτου καμμιᾶν ὥρα. Εἶνε κακοτοπιὰ ἐδῶ, τῆρα μπροστὰ σου.

Ἵς τὲς κακοτοπιῆς ποῦτον στενὸς ὁ δρόμος, σωστὸ μονοπάτι, ἐγὼ πήγαινα πίσω πίσω, στερνὸς ἀπ' ὄλους, κ' εἶχεν τὴ δασκάλα μπροστὰ καὶ τὸν ἀγωγιάτη ἀπὸ κοντά. Ὅπου ἐβγαίναμε σὲ σιάδι, τύχαινε κάποτε νὰ πάω ζυγὰ ζυγὰ μ' αὐτήν. Ἔστρεφε τότε αὐτὴ κατ' ἐμένα, μ' ἐκύτταζε συμπαθητικὰ καὶ μοῦ χαμογελοῦσε γλυκὰ γλυκὰ. Μιὰ φορὰ μοῦ εἶπε ἤσυχα, σὰν γιὰ νὰ μὴ τὴν ἀκούσουν οὔτε τὰ πουλιὰ ποῦ γλυκοτσιμπιῶνταν ἀπάνω ἔς τὰ κλωνάρια τοῦ δάσου.

— Γιατὶ δὲ λὲς καὶ σὺ τίποτα, ποῦνε ἡ πρώτη χαρὰ σου ;

Χαμογέλασα μοναχὰ καὶ δὲν ἔχω ὑπόψια ὅτι τὰ μάτια μου ποῦ τὴν ἀντίκρυσαν τῆς φανεῶσαν τὴν γλυκειὰν ἀνατριχίλα ποῦ περίτρεξε ἀπὸ φλέβα σὲ φλέβα κ' ἀπ' ἀρμὸ εἰς ἀρμὸ τὸ αἷμά μου.

— Μὴ σὲ στενοχωρεῖ ποῦ μᾶδωκες τὴν καθάλα σου ; Μοῦ ξανάειπε.

Ἐγὼ δὲ μπόρεσα νὰ κρατήσω ἐν' ἀλαφρὸ ἀναστενάγμα ποῦ ἐγεννήθηκε μέσα μου ἀπὸ κάθε ἄλλο αἶσθημα παρὰ ἀπὸ τὴν στενοχώρια πῶθαζε αὐτὴ μὲ τὸν νοῦ της. Ὅμως γιὰ νὰ μὴ τὴν ἀφήσω νὰ μένη ἔστη βλαβερὴ ἰδέα της, τῆς μίλησα χαμογελῶντας πάλι :

— Τώρα σ' ἔκαμα νὰ μοῦ μιλᾷς, δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ ξαναξεφουρνίζω ζωηρὰ λόγια, δὲ τὸ κατάλαβες ;

Ἦτον πολὺ τολμηρὸς ὁ λόγος μου τοῦτος κ' ἔφερε ἔστὸ ἀπαλὸ μάγουλό της τὸ βαθύτερο τῆς φωτιᾶς χρῶμα. Ἀλλὰ δὲν ἐπειράχτηκα, γιὰτ' εἶδα νὰ ξεβάψη γλήγορα πάλι καὶ νὰ μὲ γλυκοτηρᾷ.

Ἔτσι περάσαμε ὅλο τὸ δρόμο, ὡς τὸ χωριό. Ἐγὼ παντοῦ τὴν ἐπειροποιόμουν. Ἐγὼ τὴν ἀνεβοκατέβαζα ἀπὸ τὸ ζῶό μου ἔς τοὺς ἀνήφορους καὶ ἔς τοὺς κατήφορους, ἐγὼ τὴν ἔπιανα ἀπὸ τὸ χέρι ἔς τὰ ποτάμια καὶ στοὺς γκρεμούς, ἐγὼ τὴν ἐπότιζα νερὸ μὲ τὸ ἀχώριστο πιξαρένιο καυκόπουλό μου στὲς κρυβρυσες τοῦ Πίνδου, ἐγὼ τῆς ἔδωκα τὸ ψάθινο σιαδί μου, ὀπώφερνα πάντα ἔστὰ ταξείδια, γιὰ νὰ μὴ τὴν κάψουν τὰ λιοπύρια τοῦ Θεοῦ. Κι' αὐτὴ ὅλο μ' εὐχαριστοῦσε καὶ μοῦ χαμογελοῦσε γλυκὰ, κ' ἐγὼ, ἀμίλητος πάντα, ὅλο ἀνατρίχιαζα γλυκότερα μέσα μου.

Κάποτε τὴν ρώτησα καὶ ἔς τὸ δρόμο νὰ μοῦ εἰπῇ ποῦ χτύπησε.

— Πουθενά, μᾶλεγε αὐτὴ συμπαθητικὰ. Ἀλλ' ἀπὸ τ' ἀλαφρὸ σούφρωμα τοῦ ὄμορφου προσώπου της κ' ἀπὸ τὸ συχνὸ βάλσιμο τοῦ χεριοῦ της ἔς τὴ μέση, κατὰ τὰ νεφρά, ἐνοιώθα ἐγὼ ὅτι χτύπησε κ' ὅτι πονοῦσε καὶ τῶκρυφτε. Ὅσο ποῦ τῆς εἶπα μιὰ φορὰ.

— Μά, μὴ τὸ κρύβης ἀπὸ μένα.

Τώρα ποῦ μὲ κύτταζε, τὰ μάτια της ἦταν ὑγρότατα καὶ ἔς τὴν

ύγρότη τους μέσα ξάνοιξα σάν μέσα σέ καθαρή ανάθρα πῶς εἶχαν βουρ-
κώσει καί τὰ δικά μου.

Κι' ἄλλην μιὰ φορά τὴν ρώτησα πῶς ἔκαμε κ' ἔπεσε 'στὴ λαγκα-
διὰ ἐκεῖ κάτω. Κι' αὐτὴ μοῦ εἶπε κοκκινισμένη 'στὸ πρόσωπο :

— Μ' εἶχε συνεπάρει . . . κάποια . . . συλλογὴ . . . ἡ πρωϊνὴ νύστα,
. . . τὸ ξημέρωμα . . . ξέρω κ' ἐγώ . . . τὸ τραγούδι σου . . .

Δὲν εἶπεν ἄλλο. Χαμῆλωσε καί τὰ μάτια. Οὐτ' ἐγὼ μπόρεσα νὰ τὴν
τηρᾶω περισσότερο κατὰ πρόσωπο, γιατί ὁ λόγος της τοῦτος ἀναψε
θέρμη μέσ' 'στὰ μελίγγια μου.

Ἦστερ' ἀπὸ καμμιὰ δεκαριά μέρες ἀπαντηθήκαμε 'ς ἓναν στενὸ κα-
τηφορικὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ. Ἐγὼ ἀνέβαινα κι' αὐτὴ κατέβαινε. Βα-
στοῦσε 'ς τὸ ἀριστερὸ χέρι της κατιφένιο σακουλάκι, πλουμισμένο μὲ
μετάξι ἀπ' ὄξω καί γιομάτο ἀπὸ βιβλιαράκια. Ἦταν πρωὶ ἀκόμα. Δὲν
εἶχε πάει δυὸ βουκέντρες ὁ ἥλιος. Χαιρετισθήκαμε. Κύτταξα ὅτι κ' ἐγὼ
κι' αὐτὴ σφίξαμε τὰ χέρια μας καί δὲ μᾶς ἔρχονταν νὰ τ' ἀφήσουμε
ὁ ἓνας τ' ἄλλουνοῦ. Ἔστὰ πρόσωπα εἶχαμε γίνει κ' οἱ δυό, σάν τὸν
καρπὸ τῆς κρασιᾶς ὅταν οὐρμάζει, κατακόκκινοι. Κι' ὅσο τηράγαμε ὁ
ἓνας τὸ ἄλλον κατὰματα, τόσο πλειότερο ἀνάφταν ἡ ὄψες μας καί ὑγραί-
νονταν τὰ μάτια. Τὴν ρώτησα :

— Πῶς πάει τὸ χτύπημα ;

— Τώρα, ... μὲ πονεῖ ἐδῶ.

Μοῦ εἶπε γλυκὰ καί μῶδειζε μὲ τὸ χεράκι της δίπλα 'στὸ πλευρὸ
της κατὰ τὸ ψυχικὸ.

Καταλάβετε τί ἤθελε νὰ εἰπῆ ἡ κόρη ;

Ἔ, σὰς φτάνουν ὡς ἐδῶ, τᾶλλα δὲ σὰς τὰ φανερώνω.

(Ἰούνιος 1893)

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

— Ὁ ζητῶν νὰ θέλξη μιὰν γυναῖκα, παραδέχεται ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ κάμη νὰ
τὸν ἀγαπήσῃ.

— Ὁ ἔρωσ τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἰσχυρότερος πολλᾶκι, βαθύτερος τοῦ ἔρωτος τῆς
γυναίκος.

— Διὰ τὸν ἄνδρα, τὸ πρῶτον κέντρον τοῦ ἔρωτος εἶναι αἱ αἰσθήσεις : Διὰ
τὴν Γυναῖκα ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀρέσκειν.

— Ὁ ἀγαπῶν κανονικῶς ὑπὸ τὸν Ἥλιον, λατρεύει φρενητιωδῶς ὑπὸ τὴν Σελήνην.
— Ὁ ἀνὴρ μόνος ἐξύμνησε καί ἀπηθανάτισε τὸν ἔρωτα δι' ἀριστουργημάτων,
καθόσον μόνος αὐτὸς ἤσθάνθη αὐτὸν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ποιήσει.

— Ὁ Ἥλιος, κατὰ τινὰ ἀρχαῖον Ἀλεξανδρινὸν μυθιστοριογράφον εἶναι ἐρα-
στῆς τοῦ κάλλους, τούτου δ' ἔνεκεν ἀναγκάζει ὄλους καὶ ὄλας νὰ ἐκδύονται καὶ
κολυμβῶσιν, ἵνα βλέπῃ τὸ σῶμά μας.